

> Retouradres: Postbus 16164 | 2500 BD | Den Haag

NCTV
dhr. P.J. Aalbersberg
Postbus 20350
2500 EJ Den Haag

Bezoekadres:
Bezuidenhoutseweg 30
2594 AV Den Haag
T 088 9846 300
www.scp.nl

Inlichtingen bij
Inger Plaisier
E i.plaisier@scp.nl
M 06 21405018

per e-mail: advies.covid19@nctv.minjenv.nl

Ons kenmerk
SCP-2021/309

Datum 8 april 2021
Onderwerp verzoek sociaal maatschappelijke reflectie op openingsplan

*Correspondentie uitsluitend
richten aan het retouradres
met vermelding van de
datum en het kenmerk van
deze brief.*

Geachte heer Aalbersberg,

U heeft het Sociaal en Cultureel Planbureau verzocht een sociaal-maatschappelijke reflectie te geven op het concept-openingsplan dat in de MCC van 6 april 2021 voorlag. Het openingsplan geeft een overzicht van scenario's naar heropening van de samenleving op de langere termijn. Hierbij wil het SCP enkele reflecties meegeven.

Graag geven we allereerst drie algemene adviezen ter onderbouwing van de keuzes in de fasering van de heropening.

Het is in de eerste plaats van belang dat transparant en helder wordt gecommuniceerd over de logica van juist deze versoepelingen, specifiek waar wetenschappelijke onderbouwing over mogelijke besmettingsrisico's en maatschappelijke effecten leidend is, maar ook de politieke weging daartussen. Daarmee kan onbegrip worden voorkomen dat sommige evenementen met grotere aantallen mensen worden toegestaan, maar het terras niet open gaat en er nog slechts een paar uur les fysiek op school plaatsvindt.

Daarnaast is voorspelbaarheid belangrijk. Het is daarom raadzaam om mensen goed te informeren over de voorwaarden waaronder welke versoepelingen op welk tijdstip zullen plaatsvinden. Tussentijdse aanpassingen of aanscherpingen van die voorwaarden zullen moeilijk begrepen worden en kunnen het vertrouwen schaden. Tegelijkertijd komt bij een steeds hogere vaccinatiegraad de weging van epidemiologische en maatschappelijke risico's steeds anders te liggen. We adviseren u deze voorspelbare verschuiving in de weging van belangen en het stellen van voorwaarden bij versoepelingen vooraf expliciet te benoemen.

Een ander punt betreft een heldere logica wat betreft de volgorde van de versoepelingen. Ook dit vraagt er expliciet om de samenleving mee te nemen, namelijk dat de veranderende weging van belangen de volgorde van versoepelingen bepaalt. Als bij het openen van de samenleving het aantal besmettingen wat minder sturend wordt, zullen bijvoorbeeld waarden als veiligheid bij de activiteiten die worden toegestaan, rechtvaardigheid in mogelijkheden voor verschillende groepen en het beheersbaar houden van sociale wrijving of tegenstelling een belangrijkere toets worden bij nieuwe versoepelingen. Maar ook datgene wat voor de meeste mensen het zwaarste weegt en waar het minste draagvlak voor is. Door goede uitleg en onderbouwing

8 april 2021

Ons kenmerk
SCP-2021/309

van de keuzes wordt voorkomen dat deze willekeurig overkomen en de aanpak ter discussie komt.

Vervolgens geven wij u ter weging van epidemiologische, maatschappelijke en economische belangen enkele meer specifieke aandachtspunten mee, mede vanuit ons onderzoek naar de maatschappelijke effecten van een jaar corona in Nederland:

- Er staan concrete datums in het plan en dat geeft helderheid en perspectief, maar daarbij is het wel belangrijk om goed te benoemen dat ook het epidemiologisch beeld of de instroom van ziekenhuispatiënten van belang is bij het toelaten van versoepelingen. Dit staat nu wat in een noot verstopt en kan tot teleurstellingen leiden als de weging van alle belangen gemaakt wordt. Het is evenzo belangrijk om aan te geven wat het eventuele gevolg is van erna weer oplopende besmettingen zodat het overheidshandelen ook dan voorspelbaar blijft. In dat laatste geval raden wij aan steeds samen met instellingen en bedrijven naar oplossingen te zoeken om te voorkomen dat sluiting van een gehele sector weer aan de orde komt.
- Consequent kan ook betekenen dat dezelfde volgorde wordt aangehouden als bij de versoepelingen na de eerste lockdown: bv. eerst het buiten sporten en dan het binnen sporten weer toestaan. Als nu voor een andere volgorde wordt gekozen dan is het raadzaam dit goed toe te (kunnen) lichten.
- Neem kennis van het onderzoek naar draagvlak van het RIVM: met name thuis weinig mensen ontvangen en sporten kent weinig draagvlak. Ook uit de SCP-publicatie 'Een jaar met corona' blijkt dat mensen vooral kleinere bijeenkomsten, zoals feestjes en verjaardagen missen, vaker dan evenementen. Geef dat voorrang.
- Het wordt voor veel mensen steeds lastiger te begrijpen als er grotere groepen bijeen mogen komen, zoals op terrassen en in sportgelegenheden of bij evenementen, terwijl thuis maar een enkele persoon ontvangen kan worden. Alhoewel dit vanwege het risico op overdracht van het virus thuis begrijpelijk kan zijn, schatten wij in dat de aanname dat mensen zich aan de bezoekbeperking blijven houden - gegeven de grote behoefte aan de kleine ontmoetingen in eigen kring - een hoge mate van wensdenken zal blijken te zijn. Vanuit sociaal oogpunt is de ontmoeting van familie en vrienden bovendien niet het laatste maar eerste belang voor veel mensen, en daarnaast ook een mensenrecht.
- Onderbouw de versoepelingen ook inhoudelijk zodat mensen begrijpen waarom voor de volgorde in versoepeling is gekozen. Bij het een kan vooral het welbevinden en kansen van scholieren en studenten voorop staan, en bij het ander die voor ondernemers, of het algemeen sociaal welbevinden.
- Bedenk bij welke groepen sociale en psychische effecten het meest cumuleren, en geef deze groepen prioriteit bij versoepelingen. In ons onderzoek zien wij dit bv. bij jongvolwassenen, studenten en scholieren, maar ook ouderen (die vaker eenzaam zijn), mantelzorgers, en kwetsbare groepen op de arbeidsmarkt.
- De overheid draagt verantwoordelijkheid om bij alle maatregelen en stappen de mensenrechten en grondrechten van burgers te bewaken. In het bijzonder de avondklok en bezoekbeperkingen thuis leggen

8 april 2021

Ons kenmerk
SCP-2021/309

uitzonderlijke beperkingen op. Het SCP onderstreept het belang deze zo snel als mogelijk is op te heffen, waarbij jojo-beleid voorkomen moet worden. Het voortzetten van deze maatregelen zonder afdoende onderbouwing of bewijs van effectiviteit kan zorgen voor schade voor de legitimiteit en betrouwbaarheid van overheidshandelen op de langere termijn.

- Bij het stapsgewijs openen van de samenleving zou er ook rekening mee gehouden moeten worden dat er mensen zijn die voorzichtig blijven en hun oude bezigheden niet in dezelfde omvang als voor corona ter hand zullen nemen. Het gaat bijvoorbeeld om mensen die angstig zijn om met OV te reizen of in grotere gezelschappen te zijn en daardoor thuis blijven werken, of hun mantelzorgtaken nog niet oppakken. Dit kan ook gevolgen hebben voor bezoekersaantallen in bijvoorbeeld de horeca en de culturele sector. Dit kan ertoe leiden dat langere ondersteuning van bijvoorbeeld thuiswerkers en mantelzorgers, maar wellicht ook van ondernemers nodig is.

In het licht van de hierboven genoemde algemene en specifieke aandachtspunten ter onderbouwing van het stapsgewijs heropenen van de samenleving herhaalt het SCP het eerder gegeven advies om gezien het zware maatschappelijke belang van het onderwijs, en de stapeling van negatieve effecten voor leerlingen, studenten en hun ouders, het openen van al het onderwijs zeer hoge prioriteit te geven. We zien deze prioriteit terug in de voorgestelde aanpak, maar raden u ook met klem aan om hieraan vast te houden en er rekening mee te houden dat het in een deel van het reeds geopende onderwijs veelal nog steeds slechts over enkele uren of dagdelen per week les op locatie gaat. Voorts adviseerden wij u om de horeca en detailhandel zo snel als mogelijk meer ruimte te geven, omdat zij met de grootste inkomensachteruitgang en met forse sociale gevolgen te kampen hebben. Een gedragen aanpak samen met de bedrijven en instellingen, waarbij risico's realistisch worden ingeschat en gedragen, voorkomt het opnieuw schuiven met data.

We kondigen tenslotte graag aan dat het SCP een uitgebreide adviesbrief over het openen van de samenleving in voorbereiding heeft, waarin wordt ingegaan op mogelijke korte en lange termijn oplossingen in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en in het sociaal domein. Daarbij zal het SCP ingaan op handelingsopties gericht op herstel in het onderwijs, op de arbeidsmarkt en ten aanzien van de mantelzorg en ondersteuning van kwetsbare mensen in het sociaal domein. We verwachten dat u de heropeningsplannen daarmee kunt verrijken. Derhalve houden wij deze brief beperkt en zullen wij uw vraag op zeer korte termijn – naar verwachting medio april – uitvoeriger beantwoorden.

We zijn uiteraard bereid tot een nadere toelichting op deze reflectie.

Met vriendelijke groet,

Prof. dr. K. Putters
Directeur Sociaal en Cultureel Planbureau